

Tutkimus tukemassa lainsäädäntöuudistusten jälkikäteistä arviointia

Lakimies
6/2024
s. 759

Lakia säädettäessä vaikutusarvioinneilla on tärkeä rooli. Valmisteluvaiheessa on arvioitava esimerkiksi lainsäädäntöhankkeen taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset sekä ennakoitava, kuinka lainsäädäntö tulee vaikuttamaan sääntelyn kohteisiin ja muihin ihmisiin.

Usein vaikutusten etukäteinen arviointi on vaikeaa, eikä lain valmisteluvaiheessa voida tietää tarkasti, miten säädettävä laki tulee vaikuttamaan yhteiskunnassa. Tämän vuoksi tarvitaan lain vaikutusten jälkikäteistä seuranta, mutta Suomessa ei ole luotu järjestelmällisiä prosesseja sen arvioimiseksi, kuinka uusi lainsäädäntö on tosiasiallisesti toiminut. Puutetta paikkaa kotimainen oikeustieteellinen tutkimus, joka oikeusjärjestyksen sisällön tutkimisen ja sen systematisoinnin ohella tarjoaa usein perustan arvioida paitsi lainsäädännön laatua myös sitä, minkälaisia vaikutuksia lainsäädännöllä on ollut esimerkiksi ihmisten käyttäytymiseen.

Tässä numerossa Antti Tapanila analysoi, kuinka vuonna 2023 voimaan tullutta seksuaalirikoslainsäädäntöä on tulkittu kärjäoikeuksissa. Kyse on ensimmäisestä aiheeseen liittyvästä tutkimuksesta, ja sen perusteella on mahdollista tehdä myös alustavia päätelmiä seksuaalirikoslainsäädännön uudistukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Kuten Tapanila artikkelissaan toteaa, lainsäädännön tosiasiallisia vaikutuksia arvioidessa on huomioitava tuomioistuinten riippumaton rooli laintulkitsijana. Sillä voi olla olennainen merkitys myös siihen, minkälaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia uudella seksuaalirikoslainsäädännöllä tulee olemaan.

Myös muut artikkelit sisältävät tärkeää tutkittua tietoa. Aleksi Heinilän tarkastelussa on vuoden 2025 alusta voimaan tulevan kaavoitus- ja rakentamislainsäädännön eräs ongelma, joka liittyy suunnittelemtoman tiiviin rakentamisen ohjaamiseen. Miikka Hiltunen ja Päivi Leino-Sandberg tarkastelevat kohdennettua poliittista verkkoainontaa sekä osoittavat, että erilaiset oikeudelliset kehykset johtavat erilaiseen kuvaan mainonnasta ja sen hyväksyttävyydestä. Harri Tuhkanen analysoi pakkokeinolain mukaisia näyttökynnyksiä ja niiden merkityssisältöä. Tuhkasan artikkelin perusteella muodostuu kuva, että pakkokeinolain monet näyttökynnykset erilaisine kielellisine ilmauksineen voivat muodostaa oikeusturvaongelman.

Lisäksi numero sisältää lyhyemmän kirjoituksen, jossa tarkastellaan tuomioistuinten sisäistä riippumattomuutta, lektion ja siihen liittyvän vastaväittäjän lausunnon sekä kirja-arvostelun. Koossa on jälleen monipuolinen ja korkeatasoinen kokonaisuus kotimaista oikeustiedettä.

Tatu Hyttinen
päätoimittaja